

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

28. srpnja 2016.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima – Područje primjene *ratione materiae* – Tužba za povrat neosnovano plaćenih iznosa – Stjecanje bez osnove – Tražbina koja proizlazi iz neosnovanog povrata novčane kazne za povredu prava tržišnog natjecanja“

U predmetu C-102/15,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Fővárosi Ítéltábla (Regionalni žalbeni sud u Budimpešti, Mađarska), odlukom od 16. veljače 2015., koju je Sud zaprimio 2. ožujka 2015., u postupku

Gazdasági Versenyhivatal

protiv

Siemens Aktiengesellschaft Österreich

SUD (drugo vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, C. Toader (izvjestiteljica), A. Rosas, A. Prechal i E. Jarašiūnas, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: I. Illéssy, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 14. siječnja 2016.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Gazdasági Versenyhivatal, L. Bak, *irodavezető (Jogi Iroda)*,
- za Siemens Aktiengesellschaft Österreich, C. Bán i Á Papp, *ügyvédek*,
- za Mađarsku, M. Z. Fehér i G. Koós kao i A. M. Pálffy, u svojstvu agenata,
- za njemačku vladu, T. Henze kao i J. Kemper i J. Mentgen, u svojstvu agenata,
- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju F. Varrone, *avvocato dello Stato*,

* Jezik postupka: mađarski

— za Europsku komisiju, A. Tokár i M. Wilderspin, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 7. travnja 2016.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 5. točke 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Gazdasági Versenyhivatal (Mađarsko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja) i Siemens Aktiengesellschaft Österreich (u daljnjem tekstu: Siemens) povodom tužbe za povrat neosnovano plaćenih iznosa koja se temelji na stjecanju bez osnove koju je podnio prvoavedeni protiv drugoavedenog.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U uvodnim izjavama 7. i 19. Uredbe br. 44/2001 navedeno je:
„(7) Područje primjene ove Uredbe mora pokrivati sve najvažnije građanske i trgovačke stvari, osim nekih točno utvrđenih predmeta.

[...]

(19) Trebao bi biti osiguran kontinuitet između Konvencije [od 27. rujna 1968. o sudskoj nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.), kako je izmijenjena kasnijim konvencijama donesenim zbog pristupanja novih država članica toj konvenciji] i ove Uredbe, pa bi s tim ciljem trebale biti donesene prijelazne odredbe. Isti kontinuitet treba biti osiguran s obzirom na tumačenje [navedene] Konvencije na Sudu [Europske unije], a Protokol [od 3. lipnja 1971. o tumačenju Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima od strane Suda] trebao bi i dalje biti primjenjiv i na slučajeve koji nisu riješeni u trenutku stupanja na snagu ove Uredbe.”
- 4 Članak 1. stavak 1. te uredbe definira njezino područje primjene *ratione materiae* na sljedeći način:
„Ova se Uredba primjenjuje na građanske i trgovačke stvari bez obzira na prirodu suda. Ne obuhvaća fiskalne, carinske ili administrativne stvari.”
- 5 Članak 2. stavak 1. te uredbe propisuje:
„Uz poštovanje odredaba ove Uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.”

- 6 Članak 5. te iste Uredbe, koji se nalazi u odjeljku 2. pod naslovom „Posebna nadležnost” njezina poglavlja II., glasi:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

[...]

3. u stvarima koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi;

[...]”

Mađarsko pravo

Zakon o nepoštenim praksama

- 7 Članak 83. stavak 5. tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Zakon br. LVII iz 1996. o zabrani nepoštene poslovne prakse ili prakse kojom se ograničava tržišno natjecanje, u daljnjem tekstu: zakon o nepoštenim praksama) u verziji koja je primjenjiva u glavnom postupku propisuje:

„Ako odluka tijela za zaštitu tržišnog natjecanja koje je odlučivalo u predmetu povređuje pravno pravilo te ako, posljedično, predmetna stranka stekne pravo na povrat novčane kazne, iznos koji se treba vratiti uvećava se za kamate po stopi koja je dvostruko veća od važeće osnovne stope središnje banke na taj dan.”

Zakonik o parničnom postupku

- 8 U skladu s člankom 130. stavkom 1. točkom (a) Zakonika o parničnom postupku sud će odbaciti tužbu kao nedopuštenu bez pozivanja stranaka ako se utvrdi da je na temelju zakonske odredbe ili međunarodnog sporazuma isključena nadležnost mađarskih sudova za odlučivanje u sporu.
- 9 Članak 157/A stavak 1. točka (b) tog zakonika propisuje da u slučaju kada nije moguće odbiti tužbu kao nedopuštenu bez pozivanja stranaka zbog razloga navedenog u članku 130/A stavku 1. točki (a), a nadležnost mađarskih sudova nije moguće utvrditi na neki drugi način, sud pred kojim je pokrenut postupak će obustaviti postupak ako tuženik podnese prigovor nenadležnosti.

Građanski zakonik

- 10 U skladu s člankom 301. stavkom 1. Zakona br. IV iz 1959. kojim se uspostavlja Građanski zakonik, ako se radi o novčanom dugu te ako nije drukčije predviđeno, dužnik je od dana neispunjenja obvezan platiti zateznu kamatu po osnovnoj stopi središnje banke koja je važila na zadnji dan koji je prethodio kalendarskom polugodištu u kojem je došlo do kašnjenja, čak i ako za odnosni dug nije predviđeno plaćanje kamata. Obveza plaćanja kamata nastaje čak i ako dužnik opravda kašnjenje.
- 11 U skladu s člankom 339. stavkom 1. tog zakonika, svatko tko drugome nezakonito prouzroči štetu obvezan ju je nadoknaditi. Ta osoba može se osloboditi odgovornosti ako dokaže da je postupala sa stupnjem pažnje koji se općenito zahtijeva u takvim situacijama.
- 12 Članak 361. istog zakonika glasi kako slijedi:

„(1) Svaka osoba koja na štetu treće strane stekne imovinsku korist bez osnove mora tu korist vratiti.

(2) Ako je obogaćenje nestalo prije podnošenja tužbe za povrat, osoba koja se njime okoristila nije ga dužna vratiti osim

a) ako bi morala predvidjeti obvezu povrata i ako je se može smatrati odgovornom za nestanak obogaćenja ili

b) ako ga je stekla u lošoj vjeri.

[...]”

13 U skladu s člankom 364. tog zakonika, po analogiji valja primijeniti pravila koja uređuju naknadu štete na stjecanje bez osnove.

Glavni postupak i prethodno pitanje

14 Tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja izreklo je društvu Siemens, sa sjedištem u Austriji, novčanu kaznu u iznosu od 159 000 000 mađarskih forinti (HUF) (oko 507 000 eura) jer je prekršilo odredbe iz područja prava tržišnog natjecanja. Siemens je osporavao tu novčanu kaznu pred mađarskim upravnim sudovima. Međutim, budući da takva tužba nema odgađajući učinak u mađarskom pravu, Siemens je platio novčanu kaznu.

15 Prvostupanjski upravni sud smanjio je iznos kazne na 27 300 000 HUF (oko 87 000 eura). Ta odluka bila je potvrđena u žalbenom postupku.

16 Na temelju presude drugostupanjskog upravnog suda, tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja je 31. listopada 2008. vratilo Simensu 131 700 000 HUF (oko 420 000 eura), što je razlika između iznosa novčane kazne koju je to tijelo prvotno utvrdilo i iznosa koji su potvrdili prvostupanjski i drugostupanjski upravni sud. Navedeno tijelo također je na temelju članka 83. stavka 5. Zakona o nepoštenim praksama isplatilo iznos od 52 016 230 HUF (oko 166 000 eura) na ime zateznih kamata na taj iznos.

17 Tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja se međutim žalilo na odluku drugostupanjskog upravnog suda te je Kúria (Vrhovni sud, Mađarska) presudila da je izricanje prvotne novčane kazne bilo ispravno. Posljedično, društvo Siemens je 25. studenoga 2011. vratilo tijelu za zaštitu tržišnog natjecanja iznos od 131 700 000 HUF, ali je odbilo vratiti iznos od 52 016 230 HUF, koji je odgovarao kamatama koje mu je to tijelo isplatilo.

18 Tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja podnijelo je 12. srpnja 2013. tužbu za povrat neosnovano plaćenih iznosa Fővárosi Törvényszék (Općinski sud u Budimpešti, Mađarska) koja se temeljila na stjecanju bez osnove na temelju članka 361. stavka 1. Građanskog zakonika, kojom je tražilo povrat navedenog iznosa od 52 016 230 HUF uvećanog za zatezne kamate koje su tekle od 2. studenoga 2008., prvog radnog dana koji je uslijedio datumu kada je Siemensu neosnovano vraćen iznos od 131 700 000 HUF.

19 To tijelo također je zahtijevalo od Siemensu isplatu iznosa od 29 183 277 HUF (oko 93 000 eura) na ime kamata izračunatih na iznos od 131 700 000 HUF za razdoblje od 2. studenoga 2008. do 24. studenoga 2011., dana koji je prethodio danu povrata potonjeg iznosa tijelu za zaštitu tržišnog natjecanja, tvrdeći da je u tom razdoblju taj iznos morao biti u njegovu posjedu jer je prvotna odluka bila proglašena zakonitom *ex tunc*.

20 Tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja tvrdilo je pred Fővárosi Törvényszék (Općinski sud u Budimpešti) da je neopravdano bogaćenje stvar koja ulazi u kvazi-delikat pa će se u ovom slučaju primijeniti posebno pravilo o nadležnosti iz članka 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001.

- 21 Siemens je sa svoje strane podnio prigovor nenadležnosti kojim je tražio da se postupak obustavi ističući da se članak 5. točka 3. Uredbe br. 44/2001 ne primjenjuje na ovaj predmet i da su stoga, na temelju članka 2. stavka 1. te uredbe, za vođenje postupka u glavnoj stvari nadležni austrijski, a ne mađarski sudovi.
- 22 Nakon što je Fővárosi Törvényszék (Općinski sud u Budimpešti) rješenjem od 12. lipnja 2014. prihvatio prigovor nenadležnosti, tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja je protiv tog rješenja uložilo žalbu sudu koji je uputio zahtjev.
- 23 Potonji sud naveo je da u sudskoj praksi Suda, osobito u presudi od 18. srpnja 2013., ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490), nema jasnih naputaka koji bi mu omogućili da odluči imaju li mađarski sudovi posebnu nadležnost u smislu članka 5. stavka 3. Uredbe br. 44/2001 za vođenje spora poput onog u glavnom postupku. On smatra da tražbina za koju tijelo nadležno za tržišno natjecanje tvrdi da ima prema Simensu nije ugovorna tražbina. Naprotiv, tvrdi da se ne može isključiti primjena pravila o posebnoj nadležnosti iz te odredbe.
- 24 Navedeni sud se osobito pita treba li načelo autonomnog ali uskog tumačenja koje prevladava u vezi s člankom 5. stavkom 3. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da omogućuje primjenu tog pravila o posebnoj nadležnosti u predmetu kao što je onaj u glavnom postupku u kojem se tuženikova odgovornost temelji isključivo na neopravdanom bogaćenju, a ne na postojanju krivnje ili nekom drugom temelju za odgovornost.
- 25 U tim je okolnostima Fővárosi Ítéltábla (Regionalni žalbeni sud u Budimpešti) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Smatra li se tužbom, u stvarima koje se odnose na kvazi-delikte, u skladu s člankom 5. točkom 3. Uredbe br. 44/2001, tražbina koja proizlazi iz povrata novčane kazne izrečene u postupku za zaštitu tržišnog natjecanja, koju je platila stranka sa sjedištem u drugoj državi članici, nakon čega joj je odobren povrat kasnije proglašen neosnovanim, koji je tijelo nadležno za zaštitu tržišnog natjecanja podnijelo protiv spomenute stranke radi vraćanja kamata koje joj je ono bilo platilo u skladu s propisima o povratu?”

O prethodnom pitanju

- 26 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 5. točku 3. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da tužba za povrat neosnovano plaćenih iznosa koja se temelji na stjecanju bez osnove kojom tijelo nadležno za tržišno natjecanje u jednoj državi članici želi od društva sa sjedištem u drugoj državi članici dobiti naknadu kamata koje mu je isplatilo na temelju odluke upravnih sudova iz prve države članice o smanjenju novčane kazne koju je to tijelo izreklo navedenom društvu, a vrhovni sud je naknadno poništio potonju odluku i potvrdio je prvotni iznos te novčane kazne, ulazi u stvari koje se odnose na kvazi-delikte u smislu te odredbe.
- 27 Najprije valja ispitati ulazi li takva tužba u područje primjene *ratione materiae* Uredbe br. 44/2001.
- 28 U tom pogledu potrebno je podsjetiti da u dijelu u kojem Uredba br. 44/2001 zamjenjuje Konvenciju od 27. rujna 1968. o sudskoj nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, kako je izmijenjena uzastopnim konvencijama o pristupanju novih država članica toj konvenciji (u daljnjem tekstu: Briselska konvencija), tumačenje koje je Sud dao u odnosu na odredbe te konvencije vrijedi i za odredbe navedene uredbe ako se odredbe tih akata mogu smatrati istovjetnima (presuda od 14. studenoga 2013., Maletic, C-478/12, EU:C:2013:735, t. 27. i navedena sudska praksa).

- 29 Kao što to proizlazi iz članka 1. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, područje primjene navedene uredbe je, poput onoga Briselske konvencije, ograničeno na pojam „građanska i trgovačka stvar”.
- 30 Radi osiguravanja što veće jednakosti i ujednačenosti prava i obveza koje proizlaze iz Uredbe br. 44/2001 za države članice i zainteresirane osobe, pojam „građanska i trgovačka stvar” ne treba tumačiti kao obično upućivanje na domaće pravo jedne ili druge dotične države članice. Navedeni pojam treba smatrati autonomnim pojmom, koji treba tumačiti pozivajući se, s jedne strane, na ciljeve i sustav navedene uredbe i, s druge strane, na opća načela razvijena u svim nacionalnim pravnim sustavima (presuda od 23. listopada 2014., *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 24. i navedena sudska praksa).
- 31 Za određivanje ulazi li neka stvar ili ne u područje primjene te uredbe potrebno je ispitati značajke koje karakteriziraju narav pravnih odnosa između stranaka u sporu i predmet spora (vidjeti u tom smislu presude od 11. travnja 2013., *Sapir i dr.*, C-645/11, EU:C:2013:228, t. 32. i navedenu sudsku praksu, i od 12. rujna 2013., *Sunico i dr.*, C-49/12, EU:C:2013:545, t. 33. i navedenu sudsku praksu).
- 32 Sud je tako smatrao da je, iako određeni sporovi između tijela javne vlasti i privatne osobe mogu potpasti u područje primjene Uredbe br. 44/2001, drugačije kada tijelo javne vlasti postupa u okviru obavljanja javnih ovlasti (vidjeti u tom smislu presude od 11. travnja 2013., *Sapir i dr.*, C-645/11, EU:C:2013:228, t. 33. i navedenu sudsku praksu, i od 12. rujna 2013., *Sunico i dr.*, C-49/12, EU:C:2013:545, t. 34.).
- 33 Kako bi se utvrdilo je li to slučaj u sporu kao što je onaj u glavnom postupku potrebno je utvrditi pravni odnos između stranaka u sporu i ispitati temelj i detaljna pravila za podnošenje tužbe (vidjeti u tom smislu presude od 15. svibnja 2003., *Préservatrice foncière TIARD*, C-266/01, EU:C:2003:282, t. 23.; od 11. travnja 2013., *Sapir i dr.*, C-645/11, EU:C:2013:228, t. 34., kao i od 12. rujna 2013., *Sunico i dr.* C-49/12, EU:C:2013:545, t. 35.).
- 34 U tom pogledu valja utvrditi da ako privatne tužbe podnesene zbog osiguranja poštovanja prava tržišnog natjecanja spadaju u područje primjene Uredbe br. 44/2001 (vidjeti u tom smislu presude od 23. listopada 2014., *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 28. i navedenu sudsku praksu, i od 21. svibnja 2015., *CDC Hydrogen Peroxide*, C-352/13, EU:C:2015:335, t. 56.), s druge strane nesporno je, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 34. svojeg mišljenja, da kazna koju je izreklo upravno tijelo pri izvršavanju regulatornih ovlasti koje su mu dodijeljene nacionalnim zakonodavstvom ulazi pod pojam „administrativne stvari” isključen iz područja primjene Uredbe br. 44/2001 u skladu s njezinim člankom 1. stavkom 1. Jednako vrijedi i za novčanu kaznu izrečenu zbog povrede nacionalnih pravila kojima se zabranjuju ograničenja tržišnog natjecanja.
- 35 Iako se u ovom slučaju glavni postupak ne odnosi izravno na novčanu kaznu koju je tijelo nadležno za tržišno natjecanje izreklo Siemensu zbog povrede odredbi iz područja prava tržišnog natjecanja, taj spor je neodvojivo povezan s tom novčanom kaznom i s nesuglasjem među strankama glavnog postupka u pogledu njezine zakonitosti. Naime, tražbine koje u okviru navedenog spora zahtijeva tijelo nadležno za tržišno natjecanje proizlaze iz okolnosti da je navedenu novčanu kaznu najprije platio Siemens, zatim ju je to tijelo djelomično vratilo na temelju prvostupanjske i drugostupanjske odluke upravnih sudova o smanjenju tog iznosa, i konačno ju je Siemens u cijelosti vratio na temelju odluke Kúrije (Vrhovni sud) o potvrđivanju prvotnog iznosa novčane kazne.
- 36 Što se tiče tražbine koja odgovara kamatama koje je tijelo nadležno za tržišno natjecanje isplatilo Siemensu u trenutku djelomičnog povrata novčane kazne, to jest iznosa od 52 016 230 HUF, valja utvrditi da je ona, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 39. svojeg mišljenja, nastala automatski primjenom članka 83. stavka 5. Zakona o nepoštenim praksama.

- 37 Naime, iz mađarske postupovne prakse upravnih sudova vidljivo je da svaki put kada upravni sudovi ukinu ili smanje novčanu kaznu koju je odredilo navedeno tijelo i koja je naknadno potvrđena u prvotnom iznosu, odnosno poduzetnik dobiva kamate na temelju članka 83. stavka 5. Zakona o nepoštenim praksama, koje to isto tijelo zatim želi povratiti u slučaju da novčana kazna naknadno bude vraćena na prvotni iznos.
- 38 Iz toga slijedi da predmet glavnog postupka, u kojem tijelo nadležno za tržišno natjecanje želi od Siemensa dobiti isplatu tražbine koja proizlazi iz novčane kazne koju je odredilo tom društvu, ulazi u pojam administrativne stvari.
- 39 Činjenica da je tijelo nadležno za tržišno natjecanje podnijelo tužbu protiv Siemensa mađarskim građanskim sudovima ne mijenja ništa u tom pogledu.
- 40 Slijedom navedenoga, Sud je presudio da je činjenica da tužitelj traži povrat troškova na temelju prava potraživanja koje proizlazi iz radnje javnog tijela, dovoljna da se za njegovu tužbu, neovisno o naravi koju tom postupku za tu svrhu dodjeljuje nacionalno pravo, smatra da ne spada u područje primjene Briselske konvencije (vidjeti, u tom smislu, presudu od 16. prosinca 1980., Rüffer, 814/79, EU:C:1980:291, t. 15.).
- 41 Osim toga, i za razliku od predmeta u kojem je donesena presuda od 11. travnja 2013., Sapir i dr. (C645/11, EU:C:2013:228) koja se odnosi na tužbu za povrat preplaćenog iznosa koji je upravno tijelo uplatilo pogreškom, tražbina koja je predmet u glavnom postupku nije plaćena Siemensu pogreškom, nego je nastala na temelju zakona koji je primjenjiv u upravnom postupku o kojem je riječ u glavnom postupku.
- 42 Iz toga slijedi da tužba za povrat neosnovano plaćenih iznosa, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, nije obuhvaćena materijalnim područjem primjene Uredbe br. 44/2001.
- 43 S obzirom na naprijed navedeno, na prethodno pitanje treba odgovoriti da tužba za povrat neosnovano plaćenih iznosa koja se temelji na stjecanju bez osnove, poput one iz glavnog postupka, koja proizlazi iz činjenice da je novčana kazna izrečena u postupku za zaštitu tržišnog natjecanja vraćena, ne predstavlja „građansku i trgovačku stvar” u smislu članka 1. Uredbe br. 44/2001.

Troškovi

- 44 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (drugo vijeće) odlučuje:

Tužba za povrat neosnovano plaćenih iznosa koja se temelji na stjecanju bez osnove, poput one iz glavnog postupka, koja proizlazi iz činjenice da je novčana kazna izrečena u postupku za zaštitu tržišnog natjecanja vraćena, ne predstavlja „građansku i trgovačku stvar” u smislu članka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima.

Potpisi